

Delbetänkandet - Arbetslivskriminalitet – myndighetssamverkan, en gemensam tipsfunktion, lärdomar från Belgien och gränsöverskridande arbete (SOU 2024:14)

Remiss från Arbetsmarknadsdepartementet

Remisstid den 27 juni 2024

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Emilia Bjuggren

Sammanfattning av ärendet

År 2021 tillsatte regeringen en kommitté i form av en delegation vars uppdrag, som redovisas i delbetänkandet, har varit att: följa upp och analysera myndigheters samverkan mot arbetslivskriminalitet, utreda förutsättningarna för en myndighetsgemensam tipsfunktion samt undersöka framgångsrika arbetssätt nationellt och internationellt och se om och hur dessa kan tillämpas.

För att minska brott inom välfärden föreslås i betänkandet bland annat att myndighetssamverkan ska förbättras och fortsatt prioriteras och att det ska inrättas en gemensam tipsfunktion för myndigheter. Delegationen föreslår att Arbetsmiljöverket fortsatt ska samordna uppdraget och att det ytterligare en period ska styras av ett regeringsuppdrag.

Arbetsmarknadsdepartementet har remitterat delbetänkandet till bland annat Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och arbetsmarknadsnämnden. Med anledning av kort remisstid svarar arbetsmarknadsförvaltningen med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret är positiv till att utredningen genomförts i syfte att stärka arbetet mot arbetslivskriminalitet och brott mot välfärden och delar i huvudsak

delbetänkandets bedömningar och förslag men vill samtidigt framhålla några synpunkter.

Arbetsmarknadsförvaltningen är positivt inställd till de föreslagna åtgärderna då förvaltningens målgrupper är grupper som riskerar att utsättas för de brott som betänkandet lyfter fram.

Föredragande borgarrådets synpunkter

En stark och välfungerande välfärd med högt förtroende är ett fundament för ett starkt samhälle och i förlängningen vår demokrati. Den utbredda arbetslivskriminaliteten riskerar att både försämra välfärdens kvalitet och förtroendet för den. Det är också ofta arbetstagarna som får betala priset i form av lönedumpning, undermålig arbetsmiljö och många gånger rent livsfarliga förutsättningar. De senaste åren har det därtill stått klart att de gängkriminella systematiskt använder arbetslivskriminaliteten som ett sätt att få en basfinansiering för sina verksamheter. Här behöver hela samhället använda sin fulla kraft för att stoppa. I det arbetet behövs mer samverkan mellan myndigheter och förändrade system.

Stockholms stad arbetar aktivt med att förhindra, upptäcka och få bort kriminaliteten från vår välfärd. Det ska inte råda några tvivel om att den som är i behov av personlig assistans, äldreomsorg eller hemtjänst ska känna sig trygg med att den aktör som hjälper en gör rätt ifrån sig. Stockholmarna ska känna sig trygga med att deras skattepengar går till vår gemensamma välfärd – inte till några kriminella aktörer.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 12 juni 2024

Emilia Bjuggren

Bilaga

Remiss – Delbetänkandet – Arbetslivskriminalitet – myndighetssamverkan, en gemensam tipsfunktion, lärdomar från Belgien och gränsöverskridande arbete (SOU 2024:14), dnr KS 2024/383–1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande av borgarråden Christofer Fjellner och Dennis Wedin (båda M) och borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Det är viktigt att kommunerna blir involverade i den myndighetsgemensamma samverkan kring arbetslivskriminalitet då kommunerna genomför mängder av upphandlingar.

Vi har lagt en motion på detta tema som utgår från rapporten Möjliggörare för kriminella nätverk där Brottsförebyggande rådet (Brå) undersöker fenomenet möjliggörare och hur dessa hjälper kriminella nätverk. En möjliggörare är här en person som missbrukar sin anställning eller sitt uppdrag i kommunal, statlig eller privat sektor till förmån för kriminella nätverk. Den sammantagna bilden är att möjliggörare förekommer i både offentlig och privat verksamhet. Det kan handla om personer som antingen hjälper kriminella frivilligt för egen ekonomisk vinning, eller på grund av manipulation och/eller hot.

Som framgår av Brås rapport är just möjliggörarna en viktig del av de kriminella nätverkens verksamhet. Det kan handla om information som i sig inte är sekretessbelagd men som kan vara till stor nytta för gängen. Men också information om till exempel socialtjänstens arbete, fusk vid offentlig upphandling eller personlig assistans som genererar stora ekonomiska vinster.

Det brottsförebyggande arbetet behöver ske på bred front. För att komma åt kriminella nätverk måste hela samhället jobba gemensamt och en stor del i det är att försvåra för de grovt kriminella individer som ingår i nätverken. Samhällets välfärdstjänster är till för medborgare i behov av dem och ska inte vara en resurs för kriminella. Att genom bruk av möjliggörare och med mutor, hot och otillåten påverkan tillskansa sig fördelar kan aldrig accepteras. Det vardagliga kommunala arbetet kan och bör vara en väsentlig del i att förhindra möjliggörare i stadens verksamheter.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande av Christofer Fjellner, Annika Friberg och Jonas Nilsson (alla M), Jan Jönsson (L) som är likalydande med Moderaternas och Liberalernas gemensamma särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ärendet

Regeringen beslutade den 23 september 2021 att tillsätta en kommitté i form av en delegation för att, ur ett samhällsövergripande perspektiv, verka samlande och stödjande i förhållande till aktörer som motverkar arbetslivskriminalitet och främjar samverkan och erfarenhetsutbyte dem emellan. Delegationen ska följa upp och analysera myndigheters samverkan mot arbetslivskriminalitet, utreda förutsättningarna för en myndighetsgemensam tipsfunktion samt undersöka framgångsrika arbetssätt nationellt och internationellt och se om och hur dessa kan tillämpas. Kommittén har tagit namnet Delegationen mot arbetslivskriminalitet.

Enligt Arbetsmiljöverket är arbetslivskriminalitet när företag eller organisationer medvetet bryter mot olika slags regler i arbetslivet. Det kan vara att de bryter mot regler om arbetsmiljö, tar del av bidrag som de inte har rätt till, inte betalar skatter och avgifter eller låter människor arbeta som inte har arbetstillstånd i Sverige. Arbetslivskriminaliteten leder till att människor utnyttjas, att företag inte kan konkurrera på lika villkor och att skattepengar går till företag som inte har rätt till dem.¹

Delegationen lyfter i betänkandet fram att myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet är en för samhället viktig verksamhet som bör ha fortsatt prioritet. Samverkan mellan berörda myndigheter² pågår sedan 2018 på uppdrag av regeringen och har bidragit till att myndigheterna har fått en ökad förståelse för varandras verksamheter och en större kunskap om vilka verktyg som myndigheterna gemensamt kan använda i arbetet mot arbetslivskriminalitet. Samtidigt har samverkan brister när det exempelvis gäller att upptäcka människohandel och människoexploatering. Delegationen påpekar att det finns stor potential för förbättring och att fler myndigheter ska kunna bidra i arbetet mot människohandel och exploatering, bland annat genom att ge potentiella brottsoffer information om rättigheter och stödmöjligheter. I betänkandet lyfts också att osäkerheter gällande ansvarsfördelning mellan myndigheter och arbetsmarknadens parter kan leda till att förhållanden som tyder på arbetskraftsexploatering och annan kriminalitet inte undersöks av myndigheterna. Delegationen anser därför att det finns behov av fördjupat samråd mellan myndigheterna och arbetsmarknadens parter om ansvarsfördelning gällande kontrollen av arbetsförhållanden på svensk arbetsmarknad. Delegationen anser vidare att samverkan mellan kommuner och myndigheter bör ske i större utsträckning för att motverka arbetslivskriminalitet. Enligt delegationen kommer kommunala verksamheter ofta i kontakt med personer som har drabbats av människohandel eller människoexploatering.

¹ Arbetslivskriminalitet - Arbetsmiljöverket (av.se).

² Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket, Polismyndigheten, Skatteverket och Åklagarmyndigheten.

Som del av bättre samverkan myndigheterna emellan föreslår delegationen att det ska inrättas en myndighetsgemensam webbaserad tipsfunktion för uppgifter om misstänkt arbetslivskriminalitet. Med tips menas här uppgifter som lämnas om förhållanden som den som lämnar tipset misstänker kan utgöra arbetslivskriminalitet.

Syftet med den myndighetsgemensamma tipsfunktionen är att mottagande myndigheter ska få kännedom om uppgifter som kan ha betydelse för arbetet mot arbetslivskriminalitet. Detta kan bidra till minskade problem med att arbetstagare utnyttjas, att offentliga medel missbrukas och finansierar organiserad brottslighet samt att seriösa företag konkurreras ut av oseriösa företag. Mottagande myndigheter föreslås vara Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Migrationsverket, Polismyndigheten och Skatteverket.

Myndigheterna har av praktiska skäl begränsade möjligheter att upptäcka alla överträdelser som sker. En viktig källa till kunskap är därför att tips om företeelser som kan vara arbetslivskriminalitet kommer in till myndigheterna. Det är av samma anledning viktigt att tips som rör flera myndigheters verksamhetsområden kan komma alla berörda myndigheter till del och inte fastna hos den myndighet som tar emot tipset från början.

En myndighetsgemensam tipsportal ska förenkla för dem som vill lämna tips om arbetslivskriminalitet och ge myndigheterna bättre förutsättningar för gemensamma åtgärder. En gemensam tipsfunktion ska även bidra till bättre uppföljning av myndigheternas arbete med inkomna tips. Tipsfunktionen ska enligt förslaget vara tillgänglig för en bred krets användare och ska bland annat kunna användas av personer som arbetar vid kommuner.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och arbetsmarknadsnämnden. Med anledning av kort remisstid svarar arbetsmarknadsförvaltningen med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 24 maj 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret är till stora delar positiv till utredningens förslag som bedöms kunna bidra till stadens arbete för att uppnå kommunfullmäktiges mål 3.6. *Tryggheten ska öka genom förebyggande insatser.*

Stadsledningskontoret ser det som positivt att utredningen genomförts som del i arbetet för att bekämpa välfärdsbrott inom olika delar av välfärdssystemet. Arbetslivskriminalitet och brott mot välfärden är en del av den systemhotande brottsligheten och utgör hot mot demokratin.

Betänkandet är omfattande och stadsledningskontorets yttrande fokuserar på de områden där staden berörs främst och har erfarenheter att lyfta: myndighetssamverkan och förslaget om inrättande av en gemensam tipsfunktion.

Myndighetssamverkan

Stadsledningskontoret delar delegationens bedömning att fler myndigheter bör få i uppgift att bidra till arbetet mot människoexploatering och människohandel och ser fördelar med delbetänkandets förslag om att myndigheterna informerar om iakttagelser som kan tyda på att det förekommer arbetslivskriminalitet. Det vore även önskvärt att lägga till ett tydliggörande om ansvarsfördelningen mellan olika instanser gällande kontrollen av arbetsförhållanden på svensk arbetsmarknad.

I delbetänkandet framgår att arbetet mot arbetskraftsexploatering bör prioriteras högre. Stadsledningskontoret delar denna bedömning och vill särskilt påtala vikten av att uppmärksamma enskilda individer som utsätts för människohandel och människoexploatering. Stockholms stad arbetar i nära samverkan med bland annat polismyndigheten för att motverka prostitution och människohandel. Det är positivt att myndighetssamverkan vidareutvecklas med syfte att fler enskilda individer som utsätts för människohandel och människoexploatering ska få hjälp och stöd.

En myndighetsgemensam tipsportal

Delegationen föreslår att det ska inrättas en myndighetsgemensam webbaserad tipsportal för tips om arbetslivskriminalitet. Syftet med portalen är att mottagande myndigheter ska kunna arbeta effektivare mot arbetslivskriminalitet. Funktionen bedöms förenkla för tipslämnare och ge förutsättningar för mer träffsäkra åtgärder i samverkan. Tipsportalen är tänkt att ge goda förutsättningar för hantering av tips från bland andra arbetsmarknadens parter, kommuner och regioner.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till att lämna tips till en gemensam statlig tipsfunktion men vill lyfta några risker som bör tas om hand vid ett införande för att underlätta för de som vill lämna tips och för en effektivare myndighetssamverkan. Tipsportalen avser en teknisk lösning där tips lämnas genom ett digitalt användargränssnitt som ger tipslämnaren hjälp att avgöra till vilka myndigheter tipset ska överföras. Valet av myndigheter ska dock slutligen vara tipslämnarens eget. Stadsledningskontorets bedömning är att det vid ett inrättande bör ges tydlig information för att undvika att tips hamnar fel. Det är också viktigt att beakta att utländska tipslämnare kan ha särskilda behov av information om vad som gäller i Sverige avseende rättigheter och skyldigheter.

Det är positivt att en bred krets kan vara tipslämnare. I stadens visselblåsarfunktion förekommer att personer som inte kvalificerar sig som visselblåsare vill lämna tips om "oseriösa" aktörer. Om en myndighetsgemensam tipsportal inrättas ser stadens visselblåsarfunktion en möjlighet att kunna hänvisa vissa okvalificerade visselblåsare vidare till den.

Stockholms stad har en stor del upphandlad verksamhet, inte minst inom områden där det finns hög risk för arbetslivskriminalitet, så som bygg, lokalvård samt vård och

omsorg. Att kunna ta del av tips från en central tipsfunktion vore värdefullt i arbetet med att förebygga och upptäcka arbetslivskriminalitet. Stockholms stad föreslår att man undersöker hur tipsportalen även kan lämna insamlad och bearbetad information till upphandlande offentliga aktörer som t ex kommuner och regioner.

Ökad samverkan

Stadsledningskontoret delar delegationens bedömning att myndigheterna bör prioritera information till utsatta arbetstagare i syfte att stärka kunskapen om vilket stöd som finns för de arbetstagare som riskerar att utsättas för arbetslivskriminalitet. Stadsledningskontoret vill påtala att de regionala centren mot arbetslivskriminalitet (AKC) kan vara en lämplig plattform för det arbetet och sprida samverkan i regionen.

Det är positivt med en ökad samverkan mellan myndigheternas satsningar mot arbetslivskriminalitet och organiserad brottslighet, som delvis är överlappande fenomen. Stadsledningskontoret vill betona vikten av att kommunerna involveras. Kommunen har rådighet att förhindra flera av de ”möjliggörare” som krävs för den kriminella ekonomin. I samverkan med brottsförebyggande myndigheter har kommunen exempelvis bättre underlag vid tillståndsgivning och kan neka tillstånd, inte hyra ut lokaler eller upplåta arrenden. Staden har identifierat behov av ökad informationsdelning och organisatorisk samverkan med brottsförebyggande myndigheter för att kunna fullfölja uppdraget enligt lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Stadsledningskontoret ställer sig sammanfattningsvis positiv till att myndigheterna bör initiera kontakter med relevanta kommuner i syfte att samverka i arbetet mot arbetslivskriminalitet och på motsvarande sätt bör kommuner kunna initiera kontakter med relevanta myndigheter.

Stadsledningskontoret vill också betona att det med förslagen i delbetänkandet tillsammans med andra pågående initiativ från statliga instanser om ökad kontrollverksamhet hos myndigheter finns en risk att kriminaliteten förflyttas till andra delar i samhället där samverkan inte är lika utvecklad eller där man inte får in tips via den gemensamma tipsfunktionen. Därför är samverkan avgörande för att ringa in var arbetslivskriminaliteten verkar och väga samman olika signaler och riskfaktorer. Stockholms stad har således fortsatt stort intresse av att få tips från andra kommuner, regioner eller myndigheter i hanteringen av frågorna.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen besvarar remissen med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Arbetsmarknadsförvaltningen

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 26 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen är positiv till förslagen gällande myndighetssamverkan och gemensam tipsfunktion.

Insatser som kan minska risken för att förvaltningens målgrupper blir offer för arbetslivskriminalitet är välkomna. Förvaltningen ser positivt på att de företag som på olika sätt utövar kriminell verksamhet i staden ska upptäckas och beivras. Vidare välkomnar förvaltningen en webbaserad tipsfunktion vilken skulle ge tydlighet i hur misstänkt arbetslivskriminalitet ska hanteras. En tipsfunktion som vid behov kan användas av förvaltningens anställda, men även vara en plats att hänvisa andra tipslämnare till, kommer att underlätta för personalen och förhoppningsvis bidra till att de samverkande myndigheterna kan hantera utmaningarna med arbetslivskriminalitet på ett mer effektivt sätt.

Arbetsmarknadsförvaltningen har i övrigt inget att tillägga.

§ 13**PM: Delbetänkandet - Arbetslivskriminalitet – myndighetssamverkan, en gemensam tipsfunktion, lärdomar från Belgien och gränsöverskridande arbete (SOU 2024:14)**

Remiss från Arbetsmarknadsdepartementet

Remisstid den 27 juni 2024

KS 2024/383

Beslut

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Särskilda uttalanden

Samtliga ledamöter för Moderaterna och Liberalerna hänvisar till Moderaternas och Liberalernas särskilda uttalande som redovisas i promemorian.

Ärendet

Kommunstyrelsen behandlar ett ärende om Delbetänkandet - Arbetslivskriminalitet – myndighetssamverkan, en gemensam tipsfunktion, lärdomar från Belgien och gränsöverskridande arbete (SOU 2024:14). Borgarrådet Bjuggren redovisar ärendet i en promemoria.

Beslutsordning

Ordföranden konstaterar att det finns ett förslag till beslut och det är borgarrådsberedningens förslag. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar enligt borgarrådsberedningens förslag.

Signerat av

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Kerstin Lena Irene,Tillkvist	2024-06-26
Torun,Boucher	2024-06-26
Karin,Wanngård	2024-06-26
Gustav Christofer Ingemar,Fjellner	2024-06-26